

לשון ומשפט - גיליון מספר 3

פתח דבר

עו"ד יוסף שטח, יו"ר הוועדה לניסוח משפטי

בתחילת הגיליון הנוכחי מאמרה המעניין של עו"ד דנה פאר, שבו היא סוקרת מחקרים שנערכו בארצות הברית, המראים כי שופטים, עורכי דין ולקוחות מעדיפים את השפה הפשוטה על פני השפה המשפטית המסורבלת. השופטים חשבו שהשפה הפשוטה משכנעת יותר מהשפה המקובלת בקרב אנשי המשפט. בישראל לא נערכו עד כה מחקרים כאלה ואולי ראוי שייערכו.

לאחרונה פורסמה הצעת רפורמה בתקנות סדר הדין האזרחי שהכין צוות בראשות כב' השופט בדימוס משה גל, לשעבר מנהל בתי המשפט. לא אפרט כאן את התקנות, אצטט רק כמה מדברי ההסבר המעניינים להצעה: "מטרתן היא לייעל, לפשט ולקדם את התהליכים האזרחיים ולמנוע שימוש מרובה בניירת שהיא מעל ומעבר לנדרש (לעתים עד כדי מצב שמרוב טיעונים ותתי טיעונים על פני מאות עמודים קשה לבית המשפט לאתר את השאלות האמתיות השנויות במחלוקת בין הצדדים). הטיעונים ארוכים ומסורבלים מעבר למידה וכמדומה שכמות הנייר המוגשת לבית המשפט כבר איבדה מזמן כל פרופורצייה והיגיון... הסיכומים בכתב מחזיקים היקפים בלתי מתקבלים על הדעת וגורמים לאבדן זמן ולחוסר יעילות משוועים". ההצעה מצמצמת את מספר התקנות ותת-התקנות מ-700 תקנות ל-180 בלבד. עוד מוצע כי מנהל בית המשפט יקבע הוראות לגבי צורת כתיב הטענות, גודל הגופנים וסוגיהם, גודל העמוד ומיקום הכיתוב בעמוד.

בגיליון הקודם, גיליון מספר 2, נתפרסמו מאמרים בעד השימוש בארמית ונגדו. פרופ' משה בר-אשר, נשיא האקדמיה ללשון העברית, הסב באדיבותו את תשומת לבי למאמר מקיף שכתב לפני שנים רבות על "מקומה של הארמית בעברית החדשה". אני מוצא לנכון להביא את הקישור למאמר, שנמצא עתה באתר האקדמיה ללשון העברית:

<http://hebrew-academy.huji.ac.il/sifriyya/ReadingHall/Pages/Bar-/ / .Asher-A.aspx>

השופט בדימוס הרן פיינשטיין ציין כי הארמית משמשת אחד הבסיסים של המשפט העברי, והתנתקות ממנה, כמוה כהתנתקות ממקור משפטי רב חכמה ועצמה. לדעתו, אין להימנע משימוש במונחים ארמיים, אך כדאי להשתמש בהם בלויית תרגום לעברית.

מחקרים: שפה משפטית פשוטה עדיפה ומשכנעת יותר

עו"ד דנה פאר

לפני כחמש שנים שון פלאמר*, עורך דין מטקסס, חבר ב-Texas Law Review, החליט לבדוק מה ישכנע יותר את השופטים – כתב טענות המנוסח בשפה משפטית רגילה, או שמא אותו כתב טענות כשהוא מנוסח בשפה פשוטה. לשם כך שלח פלאמר ל-800 שופטים, מחציתם שופטים פדרליים, כתב טענות באורך שלושה עמודים ורבע, המנוסח בשפה משפטית סטנדרטית (legalese). למחצית השופטים הוא שלח את אותו כתב טענות בגרסה המנוסחת בשפה פשוטה (plain English) על פני שני עמודים וחצי, ולמחצית השנייה הוא שלח גרסה המנוסחת בשפה מדוברת (על גבול הסלנג, non formal) על פני שני עמודים.

השופטים התבקשו לקבוע איזו מהגרסאות הייתה הגרסה המשכנעת ביותר. התוצאות היו חד-משמעיות: השופטים העדיפו את כתב הטענות המנוסח בשפה פשוטה, ומצאו אותו משכנע, מובן ואפקטיבי יותר. "התוצאות ברורות", סיכם

פלאמר, "שופטים מעדיפים אנגלית משפטית פשוטה על פני אנגלית משפטית סטנדרטית... לפיכך הגשת מסמכים בשפה פשוטה היא אינטרס של עורכי הדין".

השפה הפשוטה בראי הניסויים האמפיריים

לכאורה, המעבר מהשפה המשפטית הרגילה והמסורבלת לשפה פשוטה ובהירה נשמע כמו רעיון שלא יעורר התנגדות. אלא שהמציאות מלמדת כי משפטנים רבים מתנגדים למעבר לשפה פשוטה. הם טוענים שהשפה המשפטית הפשוטה אינה מכובדת דיה וגם אינה מדויקת, היא משכנעת פחות ואינה משפרת כלל את רמת ההבנה של הקוראים.

על מנת לבחון אם יש בביקורות אלה ממש, החלו חוקרי השפה המשפטית הפשוטה לערוך ניסויים אמפיריים. מרבית הניסויים התמקדו בשאלות האלה: האם פישוט השפה אכן משפר את רמת ההבנה של הקוראים? האם השימוש בשפה פשוטה משרת את האינטרס של הלקוח? ולבסוף – מהו יחסם של אלו שאינם משפטנים לעורכי דין המשתמשים בשפה פשוטה?

זו (פחות) סינית בשבילם

רבים מהמחקרים הללו נערכו בארצות הברית, ומשום כך אין פלא שטקסט משפטי שזכה לתשומת לב מיוחדת, הוא מסמך ההנחיות למושבעים. מדובר במסמך משפטי שלא-משפטנים אמורים להבין אותו. המסמך עצמו ארוך ומייגע וידוע לשמצה בכך שהוא מנוסח בזירגון משפטי מסורבל ביותר. מספר מחקרים הראו שיפור מובהק ברמת ההבנה של המושבעים כשההנחיות שוכתבו לשפה פשוטה.

במחקר אחר התבקשו קוראיו של טופס הסכמה רפואית לענות על מספר שאלות הבנה לגביו. קוראיו של הטופס המקורי הצליחו להשיב נכון על 2.36 שאלות הבנה מתוך 5 – כלומר פחות מ-50% (!). ואולם כאשר שוכתב המסמך לשפה משפטית פשוטה, עלה ממוצע התשובות הנכונות ל-4.52 – שיפור של 91%. כמו כן, הזמן שנדרש מהקוראים להקדיש לו, היה כמעט 40% פחות מהזמן המקורי.

אבל... האם זה כדאי?

אלא שגם אם נניח שהשפה הפשוטה אכן משפרת את רמת ההבנה של הקוראים ואף מפחיתה את כמות הזמן שיש להקדיש למסמך – השאלה האמתית שעל עורך הדין לשאול את עצמו היא: האם השימוש בשפה פשוטה מסייע ללקוח שלי? או שמא נטישה של מוסכמות השפה המשפטית לטובת ניסוי מפוקפק עלולה לפגוע באינטרסים שלו?

ובכן, הניסוי שתואר בתחילת הכתבה עונה על שאלה זו ב"כן" רם וברור – השופטים בהחלט מעדיפים כתבי טענות המנוסחים בשפה פשוטה, ואף מוצאים אותם משכנעים יותר. ואם אין די בזה, תוצאות דומות התקבלו בניסוי שנערך 20 שנה קודם לניסוי של פלאמר. בניסוי הקודם השתתפו לא רק שופטים אלא גם עורכי דין. כל משתתף קיבל שתי פסקאות – הראשונה בשפה משפטית רגילה, השנייה בשפה פשוטה – והתבקש לענות על שאלות, כגון מהי מידת האמינות שכל פסקה משדרת, עד כמה כל אחת מהפסקאות משכנעת. גם בניסוי זה קבעו עורכי הדין והשופטים כי הפסקאות שנוסחו בשפה פשוטה היו משכנעות יותר מהאחרות. עוד עלה בניסוי כי עורכי הדין והשופטים דירגו את כותבי הפסקאות הפשוטות כאמינים יותר, כמשכילים יותר וככאלו העובדים עבור חברות עורכי דין יוקרתיות יותר.

ומה מעדיפים הלא-משפטנים?

האם עורך דין המשתמש בשפה משפטית רגילה נתפס כמרשים יותר בעיני הלא-משפטנים? ממספר סקרים וניסויים שנערכו עולה כי התשובה על שאלה זו היא שלילית. למעשה, נמצא כי אלו שאינם משפטנים דווקא מגלים הערכה רבה לעורכי דין שמדברים "בגובה העיניים". באחד הניסויים נשאלו המשתתפים "כיצד אתה מרגיש כשעורך דין משתמש במילים לטיניות או במונחים משפטיים מסובכים במשפט כתוב?" 41% מהמשתתפים השיבו כי זה "מטריד אותם", ו-19% השיבו כי זה "קצת מפריע" להם. רק חצי אחוז (!) מהמשתתפים השיבו כי זה "מרשים אותם".

לסיכום, מסתמן כי השפה המשפטית הפשוטה היא השפה המועדפת. הן עורכי הדין, הן הלקוחות והן השופטים העדיפו אותה על פני חלופתה, השפה המשפטית הסטנדרטית. למעשה, מהניסוי של פלאמר עלתה מסקנה נוספת מפתיעה למדיי: השופטים העדיפו אפילו את גרסת כתב הטענות שנוסח בסלנג על פני הגרסה

הסטנדרטית. אמנם איני ממליצה לכתוב בכתבי טענות "מרשי הוא ממש סבבה", אך מאחר שמכל הניסויים עולה בבירור כי השפה הפשוטה היא השפה המועדפת בקרב כל קהלי היעד באשר הם, ראוי לאמץ את השפה הפשוטה.

Sean Flammer, Persuading Judges: An Empirical Analysis of Writing Style, Persuasion, and the Use of Plain English, 16 LEGAL WRITING 183 (2010)

נימת הכתיבה המשפטית

עו"ד מיכל אהרוני *

במסמכים שמוגשים לבתי המשפט זכויות הלקוח נרמסות תמיד ברגל גסה, כל הפרה היא בוטה וכל דוח חניה מזכיר משטרים אפלים. הצד השני זורה תמיד חול/עפר/רוח בעיני בית המשפט. מירכאות כפולות (אירוניות), הדגשות מרובות וסימני קריאה בלוויית סימני שאלה או בלעדיהם ושלוש נקודות זרועים בכתבי הטענות ומרבים רעש והתרגשות.

הלקוחות אולי מרוצים – הם מקבלים את ליטרת הדם שביקשו, אבל מה הרושם המצטבר של תערובת הקלישאות, הדימויים השחוקים והנימה הלחמנית אצל אלה שאמורים לקבוע בסופו של דבר את גורל הלקוחות? האם השופטים מתרשמים גם הם? השופט מנחם אלון קבע פעם קנה מידה להתבטאות סבירה של עורכי דין: ככלל על עורכי דין לנקוט לשון מנומסת ומאופקת. ביטויים שחורגים מנורמה זו ייבחנו לפי מידת הרלוונטיות שלהם לטענה המשפטית (עלע 10/81 הוועד המחוזי של לשכת עורכי הדין נ' פלוני, פ"ד לו(3) 397 (1982)).

למדד הרלוונטיות אפשר אולי להוסיף את מדד הנמענים. אם מטרת הטיעון היא לשכנע את השופטים – הרי מטרה זו צריכה להנחות את הכתיבה, ולא הרושם על הלקוחות ושכר הטרחה שבא בעקבותיו.

אבל האם אין בכך דיכוי של אישיות הכותבים והאחדת הנגינה שלהם לטון חד-גוני, חסר זהות ומשמים? ודאי שלא. על עורכי הדין מוטלת גם החובה האתית שלא לשעמם! הכתיבה יכולה להיות חזקה מבלי להיות מתלהמת, והאירוניה יכולה להיות מוסווית ודקה ולא מוטחת בפני הקוראים. כל זאת - כאשר הכותבים יזכרו את מטרתם ואת טובת הלקוחות שהם משרתים.

* על הארמית, על נימת הכתיבה של עורכי דין ועל אוסף הקלישאות והדימויים הרווחים בשפה המשפטית, נכתב בהרחבה בספר "שפת המשפט" מאת עורכי הדין רן לוסטיגמן ומיכל אהרוני העומד להתפרסם בקרוב.

השפה הרווחת: שימוש במילים מיותרות

עו"ד יוסף שטח

להלן דוגמאות מתוך למעלה מארבעים תובענות ייצוגיות, שהתפרסמו על פי חוק בפנקס התובענות הייצוגיות. ריבוי הדוגמאות מעיד שזו השפה הרווחת. המאפיין הבולט בכולן הוא שימוש רב במילות לוואי, ומטרתן בדרך כלל להעצים את התוכן ואת נימת הדברים. לרוב השימוש במילות הלוואי הרבות אוטומטי, ולכן הוא מיותר ואינו משכנע. הנה הרשימה:

ניצול **בוטה וציני**, הטעיה **ברורה ומכוונת**, מחדל **קשה ביותר וחמור ממדרגה ראשונה**, הפרה **בוטה**, הטעיה **ועושק**, התעשרה שלא כדין **על חשבון המבקשת שגרמה לו חיסרון כיס**, חובה יסודית **ועקרונית**, אחד ממעשי הנוכלות וההטעיה, אחת החברות **החזקות והמפורסמות בעולם** ביצעה **תרגיל הטעיה מבריק** שבעקבותיו **היא רמסה ברגל גסה** את מלוא זכויות הפרט **הבסיסיות ביותר** ובנוסף **התעלמה מהוראות חוק**, דאגה להציג **מצגי שווא שקריים**, הורתה **ולידתה** של הפרשה, פגיעה **ללא הצדקה** ובניגוד לכל דין, עומד בקריטריונים הנדרשים **כדי להיכנס לטרקלינו של חוק**—, כל צרכן **ואו מאן דהו**, שיתוף פעולה עסקי פסול **ובלתי חוקי**, ההיגיון **העומד בבסיס** הוראת החוק ברור **ומתבקש**, הפרה **גסה**, התנהלות **חמורה ביותר**, בלתי חוקי **ובניגוד לדין החל**,

סימון באותיות קידוש לבנה, לחילופין ולמען הזהירות בלבד, נטל על עצמו טרחה וסיכון במידה משמעותית, גבתה שלא כדין על גבם ועל חשבונם של חברי הקבוצה, תועלת רבה ומשמעותית, שכר טרחה הולם וראוי, לעניין הזמן הנכון והמדויק, טעות ו/או כשל הנובע מרשלנות ו/או טעות של מי מבין המשיבות או שתיהן יחדיו ואשר קיבלה ביטויה בפועל אוד ליום שישי, לפקח ו/או לבצע בקרה, נגרמו נזקים חומריים ומשמעותיים וכן בזבוז זמן, משאב שאינו חוזר, עוגמת נפש, עייפות ושלא אי נעימויות. ניצול מצוקה ציני, הפרה שיטתית ובוטה של הוראות הדין, מקרה בוטה במיוחד של הטעיה, לא למותר אשוב ואדגיש לאור המקובץ לעיל, הפרה בוטה ויסודית של תקנות, מחדלן של המשיבות שכשלו בשמירת מידע ומעלו באחריותן, ברוב ייאושם, לאחר כחודש וחצי של טרטורים, הפרת זכויות חוקתיות, ביצוע עוולות נזיקיות וצרכניות מובהקות, גרימת נזקי ממון ונזקים לא ממוניים, חיוב בקנסות שלא כדין מבלי הסכמה בחוק תוך הפרת עקרון החוקיות בפלילים, בלתי ריאלי בעליל, משווקת שלא כדין תוך שהיא מטעה ומועלת באמונו של הציבור הרחב בכלל וקהל חבריה בפרט.

יש גם דוגמאות לפירוט מיותר: העירייה היא רשות מקומית במשמעה בפקודת העיריות (נוסח חדש). המשיבה הינה תאגיד מים הפועל על פי חוק תאגידי המים וביוב תשס"ד, 2001. המבקשת --- בע"מ הינה חברה פרטית המאוגדת כדין בישראל. בנק—הינו תאגיד בנקאי הפועל על פי חוק.

משפה ארכאית לשפה פשוטה - סיפורו של מאבק גלובלי

עו"ד מיכל אהרוני ורן לוסטיגמן*

הנה עובדה מפתיעה: בארצות רבות התנסחות 'עורכדינית' ארכאית היא נחלת העבר. השינוי אירע הודות לתנועה המכונה "תנועת השפה הפשוטה" - Plain Language Movement - שמטרתה להפוך את שפת המשפט (ואת שפת

הביוורוקרטיה בכללה) לבהירה ונגישה לכול. כדי לבדוק אם תנועה לשפה פשוטה יכולה לקום גם כאן - כדאי ללמוד למה ואיך היא צמחה שם.

Old MacDonald had a Form

דאנקן מקדונלד היה פקיד ב"סיטי בנק" בניו יורק בשנות ה-70 של המאה העשרים כאשר קיבל לידי דוח של ארגון צרכנים על הבנק. הדוח דירג באופן שלילי ביותר את "סיטי בנק" בדירוג ההגנה על הלקוחות. בעקבות זאת הציע מקדונלד להנהלה רעיון מהפכני: לקצר את הטופס שעליו חותם מי שלווה כסף מן הבנק, מ-3,000 מילים ל-600 מילים באמצעות שינויי ניסוח. למשל, במקום "בתמורה או בשווי לערך הסכום שהתקבל מאת הבנק, הריני מתחייב/ת להחזיר לבנק..." ייכתב "אני מתחייב/ת להחזיר לבנק את ההלוואה שקיבלתי".

המנהלים חשבו שהרעיון אינו טוב כל כך. עורכי הדין של הבנק חשבו שזה רעיון מזעזע. בשנתיים לאחר שהציג מקדונלד את הצעתו לפני מנהלי הבנק, דירגו המנהלים את ביצועיו כ"בלתי מספקים", והוא לא קיבל העלאה במשכורת. אבל מקדונלד לא ויתר.

כעבור כמה שנים השיק "סיטי בנק" את הטופס החדש. התוצאות היו מעל ומעבר למצופה: התקשורת ופוליטיקאים ברחבי ארצות הברית הריעו לו בהתלהבות, והבנק גילה שהטופס החדש מפחית את מספר התביעות שלקוחות מגישים נגדו. לא עבר זמן רב, והממשל של הנשיא ג'ימי קרטר אימץ אף הוא את בשורת השפה הפשוטה שיצאה מ"סיטי בנק", וקבע שיש לנסח חוקים פדרליים בשפה פשוטה.

כריסי מאהר משתוללת

באותה תקופה ממש באנגלייה החליטה כריסי מאהר שהיא חייבת לעשות משהו בעניין הטפסים שהיא מקבלת בדואר. מאהר נולדה בעיירת כורים בצפון אנגלייה וגדלה בשכונת עוני בתנאי מצוקה קשים. מה שליבה את הלהט המהפכני שלה היה אירוע שבמסגרתו מתו שתי קשישות מקור מפני שלא הבינו טופס ממשלתי שהציע סיוע ברכישת אמצעי חימום.

מאהר חברה לעיתונאי צעיר ששמו מרטין קאטס, ופתחה עמו בסדרה של פעלולים תקשורתיים נגד שפת המחוקקים, הפקידים ועורכי הדין: הם התמקמו ברחבת

הפרלמנט וגרסו לעין כול מסמכים עמוסי ז'רגון; הם העניקו פרס בשם "עגל הזהב" למחוקקים ולפקידי הממשל על ניסוחים נפוחים במיוחד; הם שלחו חבילות המכילות זבל אמתי למנפיקי 'זבל' רשמי; ובעיקר הם המשיכו להטיף לכתובה בשפה פשוטה, יצרו הרבה טקסטים משעשעים של "לפני ואחרי" והפכו לחביבי התקשורת. המסר שלהם, שהועבר ברעש ובצלצולים, הצליח לחלחל למסדרונות הפרלמנט. בתקופת שלטונה של מרגרט תאצ'ר התקבלו חוקים המחייבים את הפרלמנט להתנסח בשפה פשוטה.

כך פקיד בנק אמריקני ופעילה חברתית פרובוקטיבית מאנגלייה חוללו, כל אחד בנפרד, ממניעים שונים, ואולי אף הפוכים, תנועה שהלכה והתפשטה בעולם.

מלינקוף נלחם ב-legalese

כאן חייבים לעצור רגע ולהדגיש ששני הגיבורים הנ"ל לא פעלו בחלל ריק. כמעט לאורך כל ההיסטוריה הכתובה של האנושות נשמעו ביקורות על שפת הביורוקרטים, הפוליטיקאים והמשפטנים. פראזות ריקות מתוכן ומלאות בחשיבות עצמית, משפטים מפותלים ועתירי מילים וז'רגון סתום עוררו את חמתם של סופרים, מחזאים ופילוסופים כבר בעולם העתיק. למנות את כולם יראה קצת כמו name dropping, אבל בסופו של דבר חייבים להודות שמדובר כנראה באנשים המבריקים ביותר בהיסטוריה האנושית, שידעו גם דבר אחד או שניים על כתיבה. הרמב"ם, קיקרו, בנת'אם ("שפת עורכי הדין היא אשפה מילולית"), שייקספיר ("מאז החלו כותבים שטרות וחוזים, המילים הושפל כבודן"), סוויפט ("יש לעדה הזאת שפת עילגים מיוחדת, אשר לא יבין אותה שום בן תמותה זולתם") דיקנס ואורוול - זו רשימה חלקית של גדולי-עולם שהורישו לנו גידופים ונאצות על השפה הביורוקרטית והמשפטית.

בתחילת שנות ה-60 של המאה שעברה הופיע המשפטן האמריקני דייויד מלינקוף, שככל הנראה היה האיש המשפיע ביותר על התפתחות הרעיון של שפה משפטית פשוטה. הוא היה עורך דין פעיל שהפך עם השנים לפרופסור למשפטים ב-UCLA. בשנת 1963 הוא הוציא לאור ספר בשם "שפת המשפט" (The Language of the Law), ובו הוא מתח ביקורת קטלנית על שפת המשפטנים.

הטיעון המרכזי של מלינקוף היה שהאנגלית המשפטית הארכאית המכונה legalese אינה מדויקת יותר מאנגלית רגילה. למעשה, נהפוך הוא. האנגלית המשפטית מלאה בניסוחים רבי משמעות ובמבנים תחביריים הפוגעים בדיוק המשפטי. מלינקוף העביר את המסר שלו בכתובה לא אקדמית באופייה, כתיבה אירונית, עסיסית ומרתקת. המסר החרף שלו הצליח להשפיע על הפקולטות למשפטים המובילות בארצות הברית, ומאז הן מלמדות את הסטודנטים לכתוב בשפה פשוטה.

תנועת השפה הפשוטה שהתחילה באקדמיה ובפרקטיקה גם יחד המשיכה לצבור תאוצה, וכיום היא בגדר עובדה קיימת: שני ארגוני משפטים בין-לאומיים Clarity ו-Plain, שמטרתם היא פישוט השפה המשפטית, פועלים לגיוס תומכים; ספרי הדרכה לכתובה משפטית בשפה פשוטה יצאו לאור והפכו לרבי מכר; חוקים המחייבים ניסוח בשפה פשוטה נהוגים כבר מזמן בשוודיה, בפינלנד, באוסטרליה, בניו-זילנד, בארצות הברית, בקנדה ובדרום אפריקה.

מקדונלד או מאהר בישראל?

שני טיפוסים ה"מפשטים" שמייצגים מקדונלד ומאהר מבטאים מחלוקת בנוגע למטרות התנועה לשפה פשוטה: האם פישוט השפה המשפטית נדרש מטעמי יעילות וחיסכון כספי (מקדונלד), או שמא מדובר בתנועה שמטרתה היא צדק חברתי (מאהר)?

כאשר מתבוננים על המצב בישראל ברור למדי במה יש להתמקד. יש צורך דחוף לפשט טפסים ממשלתיים ומשפטיים וכן חוזים עם חברות גדולות (למשל בנקים, ביטוח, טלפון, כבלים ולוויין), שעליהם חותמים הלקוחות לרוב ללא ייעוץ משפטי. כדי שאנשים ימצו את הזכויות שהמסד והתאגידים מקנים להם, הם צריכים קודם לכול להבין שני דברים: מה נדרש מהם, ומה הם יכולים לקבל. לא צריך לחכות עד שמישהו יקפא מקור כדי לקבוע שגם בישראל צריכה לקום תנועה לשפה פשוטה.

ומה באמת קורה בישראל? בעברית אין מונח מקביל ל-legalise (אולי ראוי לכנותה "משפתטית"). כמו בשפות משפטיות רבות בעולם, גם העברית המשפטית מתאפיינת במשפטים ארוכים, תחביר מפותל, מאזכרים רבים (להלן), מילים

ארכאיות, זרות וייחודיות (בעיקר ארמית), ריבוי שלילות ותנאים, לשון סביל ושמות פעולה וכיוצא באלה. אולם בישראל עדיין לא קמה תנועה לשפה פשוטה. בעת כתיבת שורות אלו אפשר לראות התעוררות מסוימת דווקא מלמעלה: הממונה על שוק ההון הורה לגופים הפיננסיים לשלוח לצרכנים דוח מנוסח בפשטות על מצב הפנסייה שלהם; במועד סמוך להוראה זו הורה גם הממונה על הביטוח לחברות הביטוח להוסיף לפוליסות הביטוח תיאור פשוט של הפוליסה; בשנה האחרונה החלה לפעול ועדת ניסוח בלשכת עורכי הדין בראשותו של עו"ד יוסף שטח, והיא מקדמת ניסוח משפטי פשוט, ומוציאה עלונים (כמו עלון זה) המתווים את הדרך. אך בכל אלה אין די. את עקרונות השפה הפשוטה ראוי להנחיל לכל האוחזים בעט המשפט, ולומר להם: **כתבו פשוט**.

*המאמר המלא פורסם ב-Ynet ביום 18 במאי 2014
<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4520630,00.html>, והוא מתוך
ספר העומד להתפרסם על השפה המשפטית.

חקיקה בארצות הברית לכתיבה פשוטה ומובנת

עו"ד מיילה קפלן *

בשנים האחרונות נתקבלו בארצות הברית חוקים אחדים הכוללים דרישות מרשויות השלטון, מחברות הביטוח ומחברות כרטיסי האשראי בנושא הכתיבה הפשוטה plain writing. להלן אפרט כמה מהן.

1. The Plain Writing Act of 2010

החוק מחייב את הממשל הפדרלי לכתוב את כל הפרסומים החדשים, הטפסים והמסמכים הפומביים באופן "ברור, תמציתי ומאורגן היטב". על הרשויות הפדרליות להעביר לציבור מסרים ברורים, מסרים שהציבור יוכל להבין ולהשתמש בהם. הנשיא אובמה חתם על החוק ב-13 באוקטובר 2010, והוא נכנס לתוקף ב-13 באוקטובר 2011.

ב-18 בינואר 2011 התפרסם צו חדש – **E.O 13563-Improving Regulation and Regulatory Review** - הקובע שמאסדרים (רגולטורים) חייבים לתקן תקנות נגישות, תמציתיות וכתובות בשפה פשוטה וקלה להבנה. שני צווים נוספים (O.E. 12866 ו-O.E. 12988) מתייחסים לשפה פשוטה באסדרה (רגולציה).

2. The Dodd-Frank Act 2010

החוק דורש שכל גילוי (איזה גילוי?) צריך להיכתב בשפה פשוטה ולעמוד במבחנים צרכניים.

3. American's Affordable Health Choices Act of 2009

החוק דורש שהמידע הניתן בכתב למטופלים במערכת הבריאות, יהיה בלשון פשוטה.

4. Credit Card Act of 2009

החוק מחייב את חברות כרטיסי האשראי לנסח את ההסכמים, בייחוד שיעורי הריבית, הקנסות ודרכי הפירעון של האשראי, באופן ברור ובשפה פשוטה.

- עו"ד מיילה קפלן היא נציגת ישראל ב- **CLARITY** - כתב העת של התנועה ל- **Plain English**.

מן הפסיקה

1. הטלת הוצאות בשל אורך בקשה - בית המשפט העליון, מודיעין אזרחי נ' משרד הביטחון ואח' עע"ם 8426/13, כב' השופט יורם דנציגר:

"הבקשה לסעד זמני מנתה לא פחות מ-26 עמודים. לא מצאתי כל נימוק סביר לאורכה של בקשה זו. וניתן גם ניתן היה לנסח בקשה קצרה ותמציתית מבלי להעמיס על בית המשפט שלא לצורך... המגמה העולה מפסיקתו של בית משפט זה היא כי בעלי דין צריכים להפנים עלויות של הכבדה מיותרת על הערכאות וזאת בדמות חבות בהוצאות לטובת אוצר המדינה... הנני מחייב את מודיעין אזרחי בתשלום סך של 5,000 ש"ח לטובת אוצר המדינה.
<http://elyon1.court.gov.il/files/13/260/084/w04/13084260.w04.htm>

2. **מחיקה על הסף של בקשה למזונות זמניים בשל אורכה - בית המשפט לענייני משפחה, תמ"ש 1527-12-13**

כב' השופט יהורם שקד מחק בקשה באורך 238 עמודים, מתוכם 18 עמודי טיעון ועמוד אחד של תצהיר. הוא הסתמך על דברי הנשיא גרוניס בפסק דין ברע"א/615 סופרמדיק נ' אנטון ש"הניירת מתרבה ומתרבה". השופט ביקר את המנהג שעשו להם בעלי דין רבים לפתוח ב"אקדמות מילין". הוא קבע ש"בית המשפט לא ימנע מבעל דין להעלות כל טענה, אולם אין להסכים עם העלאת טענות בצורה חופשית ללא מספור סעיפים".

3. **מחיקת בקשה שלא הוגשה כהלכה, בצורה מסודרת - בית המשפט העליון, בש"א 7228/14 – א', כב' הרשם גיא שני** דחה ערעור על סירוב מזכירות בית המשפט לרשום הליך שהוגש. "אין צורך להרחיב בדבר החובה להגיש כתבי בי-דין קריאים וערוכים כדין, ולקיים ההוראות הקבועות בתקנות סדרי הדין ובהנחיות נשיא בית המשפט העליון".

4. **בקשה שאינה מנומקת ואינה מובנת - בית משפט השלום בתל-אביב, ירקון קלאב בע"מ נ' חליל, ת"ת 14-04-22342, כב' הרשמת הבכירה ורדה שוורץ**

ב"כ המבקש עותר בכותרת הבקשה "להמיר את הוצאות המשפט נגד המשיב להוצאות אישיות כנגד בא כוחו שבכותרת, להסב את חובו של המבקש להוצאות אישיות נגד מייצגו". "היה ראוי שב"כ המבקש היה עורך הגהה למשפט גבייתו של סכום זה על ידה המשיבה עושה ממנה כאילו ועושה עושר ולא במשפט אולם בהיתרי - כך בדיוק. ולא הצלחתי להבין את מבנהו התחבירי של המשפט ואת משמעותו".

שונות

"הדבר החשוב ביותר בחוזה - לשון ברורה". כך אמר כב' שופט בית המשפט העליון **ניל הנדל** בהרצאתו בכנס צעירי מחוזות לשכת עורכי הדין ב-21 במאס 2014. לדבריו "המשימה החשובה ביותר היא לכתוב את החוזים בשפה ברורה, כך שניתן יהיה לפרש אותם על פי לשונם" (את דברי השופט ציטט איתמר לויך באתר News1 ב-23 במאס 2014). בהרצאתו ב-15 בינואר 2015 בהשתלמות בניסוח משפטי במדרשה למשפט מעשי במחוז תל-אביב עמד כב' השופט הנדל על ההבדל בין סעיף 25 (א) לחוק החוזים בטרם תיקון החוק ("חוזה יפורש לפי אומד דעתם של הצדדים, כפי שהיא משתמעת מתוך החוזה, ובמידה שאינה משתמעת ממנו – מתוך הנסיבות"). ובין סעיף 25 כלשונו היום ("א. חוזה יפורש לפי אומד דעתם של הצדדים, כפי שהוא משתמע מתוך החוזה ומנסיבות העניין, ואולם אם אומד דעתם של הצדדים משתמע במפורש מלשון החוזה, יפורש בהתאם ללשונו... ב. חוזה הניתן לפירושים שונים והייתה לאחד הצדדים לחוזה עדיפות בעיצוב תנאיו, פירוש נגדו עדיף על פירוש לטובתו").